

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
DIVADELNÍ FAKULTA
Dramatická umění
Autorské herectví a teorie autorské tvorby a pedagogiky

POSUDEK OPONENTA DISERTAČNÍ PRÁCE

Příjmení a jméno doktorandky: **Mgr. Irena Hamzová Pulicarová**

Název disertační práce: **Směřování k naplněnému sdělení**. Sdělnost a věrohodnost v mluvním a osobnostním projevu současných českých kazatelů

Vedoucí disertační práce: Doc. Mgr. et MgA. Michal Čunderle, Ph.D.

Oponent: Benedikt Tomáš Mohelník OP, Th.D.

Rok: 2013

Doktorandka Irena Hamzová Pulicarová si předsevzala v rámci své dizertační práci podrobit zkoumání specifický mluvený projev, jímž je kázání či homilie v rámci římskokatolické mše, a to ve světle psychosomatických disciplín, s nimiž se důkladně seznámila a osvojila si je během studia na DAMU.

Disertační práce sestává ze dvou částí, které jsou orámovány úvodem a závěrem. Každá z obou částí je dále členěna s ohledem na pojednávaná témata. První část je teoretická. Autorka nejprve představuje psychosomatické disciplíny, přičemž už do této prezentace zahrnuje některé spirituální aspekty, s nimiž bude později pracovat, a předznamenává tak originální přístup svého zkoumání. Dále autorka přehledně zpracovává teorii současné české homiletiky na základě u nás dostupné literatury. Ve třetí kapitole předkládá syntézu obou teoretických přístupů, čímž si vytváří nezbytnou oporu pro vlastní badatelský počín, jemuž se věnuje ve druhé části. První část uzavírá stručná pasáž, snad až příliš, stanovující kritéria pro hodnocení kázání. Ve druhé části se autorka postupně věnuje šesti vybraným kazatelským osobnostem. Každou jednotlivou kapitolu uvádí zpracováním osobní reflexe na téma kázání a kazatelství, pro kterou čerpá podněty z rozhovorů s jednotlivými kazateli. Rozhovory probíhaly podle přibližně stejného schématu. Poté se věnuje konkrétním kázáním, která byla pronesena během slavení eucharistické bohoslužby. Následuje vždy poměrně podrobná analytická a hodnotící pasáž. Práce je strukturovaná velmi přehledně a logicky.

Autorka disertace stanovila pro svůj záměr jasnou metodu a dobře formulovaný cíl. Stanovenou metodu v průběhu práce důsledně dodržuje. Dosahuje také cílů, které si předsevzala.

Za významný přínos této práce je nutné považovat její multidisciplinární záběr. Východiskem jsou psychosomatické disciplíny. Autorka je konfrontuje s požadavky na kázání z hlediska homiletiky a aplikuje je na konkrétní kazatelské projevy vybraných kněží. V tomto je její postup novátorský a průkopnický zároveň. Za nejoriginálnější a nejzajímavější pokládám kapitolu 1.3. Dobré kázání pohledem psychosomatiky (s. 60-77).

Navzdory jednoznačně kladnému hodnocení a nespornému přínosu disertační práce předložím z pozice oponenta několik připomínek a podnětů k odborné diskuzi. Práce by nejspíš získala mnoho podnětného, kdyby autorka překročila hranice domácího akademického světa. Diplomandka nepracuje s žádnou cizojazyčnou literaturou, což bych u tohoto práce samozřejmě očekával. Např. v oblasti teoretické homiletiky jistě existuje řada fundovaných zahraničních studií.

Tázání po jasněji vymezeném vztahu psychosomatických disciplín a rétoriky zůstává bez důkladnější odpovědi. O rétorice se sice autorka příležitostně zmiňuje, ale fakticky ji nijak velkou pozornost nevěnuje. Může o tom svědčit i fakt, že práci J. Krause cituje v prvním vydání z r. 2004 (s. 61 a 64), a nikoliv podle druhého doplněného vydání z r. 2010. Z četby práce mi totiž vyplývá, že psychosomatické disciplíny a rétorika se ve svém přístupu a zájmovém poli zcela nekryjí, ale ani se nemusí nutně vzájemně vylučovat.

Práce by dle mého názoru získala další hlubší rozměr, kdyby autorka zohlednila podobnost kázání a s politickým projevem. Sama k takové úvaze nabádá, když poukazuje na paralely mezi kázáním a učitelstvím či herectvím (s. 63 násl.). Nemám na mysli vystoupení zavánějící politikářením, ale řečnický výkon jako projev politické dimenze člověka v nejušlechtilším smyslu. Kázání nemá za úkol prezentovat osobní názory kazatele, ale má předkládat nauku vlastní církevnímu společenství. Kázání rovněž toto společenství významným způsobem formuje a vytváří jeho ideovou identitu. Analogicky má politický projev socio-tvornou funkci.

Velkým pozitivem práce je prolínání teoretických vědeckých poznatků s osobní duchovní zkušeností autorky. Na druhé straně by si právě duchovní a tím spíše teologický aspekt zasloužil hlubší rozpracování a důslednější rozlišování. Jako příklad může posloužit teologické uchopení tělesné existence člověka, které autorka zakotvuje v eucharistické nauce (s. 24-25). Poukaz na vtělení Slova a Kristovo zmrtnýchvstání v těle by přitom poskytl podstatnější teologický fundament. (Je spravedlivé uvést, že o vtělení se autorka letmo zmiňuje dále v textu, s. 67). Dialogické jednání jakožto důležitá součást psychosomatických disciplín předpokládá etický rozměr lidských činů. Tento spíše implicitní předpoklad prostupuje celou práci. Explicitní rozvinutí nauky o ctnostech by bylo významným přínosem a vneslo by do práce světlo jasného normativního kritéria. Velmi autentické a přesvědčivé jednání, ve smyslu souladu vnitřních postojů a vnějších činů, může přece existovat i ve sféře zločinu. Demagog či diktátor často podává brilantní „kazatelské“ a performativní výkony...

Ve druhé části práce si autorka počíná snad až příliš bázlivě. Pečlivě nashromážděný a utříděný materiál často dostatečně nevyužívá, ke škodě své i čtenářů. Zbytečně repetitivně dle mého působí kapitoly Téma následující vždy po komentovaném představení každého jednoho kázání. Více by jim slušel pokus o vlastní syntézu kazatelských témat. Závěry zařazené na samý konec práce (s. 295 násl.) bych očekával spíše na konci analýzy jednotlivých kázání. Skutečným závěrem by pak mohla být pasáž, kterou autorka nazvala Souhrn (s. 270 násl.), ovšem podstatně propracovanější s rozvedenějšími myšlenkami. Některá očekávání, která diplomandka vzbuzuje u čtenáře v průběhu práce, zůstávají nenaplněna, ačkoli je autorka slibně pootevřívá a v Závěru či Souhrnu se jich ostýchavě dotýká. Nedalo by se vytěžít více drahocenných konkluzí např. ze vzájemného srovnání odpovědí kazatelů v rozhovorech, porovnáním tematických akcentů kázání pronesených ve stejný liturgický svátek či odvážnějším a kritičtějším hodnocením kazatelských výkonů?

Práce vykazuje některé drobné formální chyby. Autorka např. odkazuje na výrok papeže Benedikta XVI., aniž by uvedla, jaký výrok má na mysli (s. 28). Podobně, když se autorka odvolává na dokumenty II. vatikánského koncilu a jiné církevní dokumenty, cituje je z druhotné literatury (především v kapitole 1.2. Dobré kázání pohledem homiletiky, s. 36 n.). Tyto prameny jsou přitom snadno dostupné v českém oficiálním překladu. V práci teologické povahy by tento postup nebyl akceptovatelný, v předkládané práci ho lze s jistou výhradou tolerovat. Práce je psána kultivovaným jazykem, aniž by cokoli ztrácel na odbornosti. Grafická úprava je přehledná, text je prost gramatických chyb či překlepů, což svědčí o autorčině pečlivém přístupu.

Hodnocená práce **vyhovuje** požadavkům na disertační práci.

Doporučuji předloženou práci k přijetí a udělení akademického titulu Ph.D.

V Praze dne 19. června 2013.

Benedikt Tomáš Mohelník OP, Th.D.
*Odborný asistent KTF UK v Praze
Provinciál řádu bratří Kazatelů*